

Chân dung cố nghệ sĩ Nguyễn Kim Chung

Đã từ lâu, người dân Nam Bộ, nhất là bà con vùng đồng bằng sông Cửu Long luôn truyền khẩu, ngợi ca về một nữ nghệ sĩ tài sắc vẹn toàn có nghệ danh “Bà Năm Sa Đéc”. Nghệ sĩ Năm Sa Đéc đã cống hiến trọn cuộc đời mình cho nghệ thuật hát bội, cải lương, kịch nói và điện ảnh nước nhà. Nhân dịp mừng Xuân Bính Thân 2016, người viết muốn nhắc tới huyền thoại “Bà Năm Sa Đéc” vang bóng một thời để mọi người biết thêm một tài hoa đức hạnh lương toàn kỳ mỹ...

Qua tìm hiểu, bà Năm Sa Đéc sinh năm 1907, là con của ông Hương cả Nguyễn Văn Tam (Cả Tam), cháu nội ông Hương cả Nhiều; chính quán tại làng Tân Đông, tổng An Thạnh Hạ, quận Châu Thành, tỉnh Sa Đéc (nay là ấp Đông Quới, xã Tân Khánh

Ngày Xuân kể về huyền thoại “Bà Năm Sa Đéc”

TRẦN TRỌNG TRUNG

Đông, thành phố Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp). Ông Cả Tam có tổng cộng 5 người con, 3 người con đầu do khó nuôi đã lần lượt qua đời, chỉ còn lại 2 người là “Bà Năm Sa Đéc” và ông Nguyễn Duy Cang (Sáu Biết). Năm 1915, ông Nguyễn Văn Tam đứng ra thành lập và làm “bầu” gánh hát bội “Thiện Tiên Ban” đầu tiên tại tỉnh Sa Đéc.

Do có tài năng ca hát, nên vào năm 1928, bà Năm Sa Đéc gia nhập đoàn gánh hát Phước Tường. Sau đó, bà lần lượt cộng tác với các đoàn Phụng Hảo, Văn Hảo, Thanh Minh - Thanh Nga... Từ sân khấu hát bội bước qua lĩnh vực cải lương, bà chỉ cần học tập thêm chút ca cổ là tiến bộ rực rỡ trên con đường nghệ thuật mới. Trong thời gian lưu diễn, bà Năm Sa Đéc có rất nhiều khán giả ái mộ và từng trải qua vài mối tình. Vào khoảng năm 1938 - 1939, mối tình hương sắc mặn nồng giữa bà Năm và ông Đốc Phủ Sĩ Đặng Ngọc Chấn (quê tỉnh Long An) đã cho ra đời một cậu con trai. Nhưng vì một lý do thật tế nhị nên tình duyên của đôi “trao tài - gái sắc” này “giữa đường đứt gánh” và bà Năm Sa Đéc đã âm thầm, lặng lẽ nuôi con (tên là Nguyễn Ngọc Đặng).

Tình yêu tan vỡ, bà Năm dồn hết tâm sức, trí lực cho nghệ thuật sân khấu cải lương, kịch nói... Có tài năng ca diễn xuất chúng nên danh tiếng của bà vang lừng khắp nơi. Đến năm 1947, bà Năm Sa Đéc phải lòng và kết nghĩa tư hồng với học giả, nhà biên khảo Vương Hồng Sển (nguyên Giám thư Bảo tàng Viện Sài Gòn). Suốt hơn 40 năm chung sống với cụ Vương, bà Năm sinh một người con trai là

Vương Hồng Bảo. Như vậy, bà Năm Sa Đéc có 2 con trai cùng mẹ khác cha là: Nguyễn Ngọc Đặng (sinh năm 1939) và Vương Hồng Bảo (sinh năm 1951). Không chỉ thành công trong lĩnh vực sân khấu ca kịch cải lương, bà Năm Sa Đéc còn là một nữ minh tinh điện ảnh tài sắc vẹn toàn luôn được nhiều người ngưỡng mộ, qua các bộ phim *Lệ đá*, *Con ma nhà họ Hứa* (trước năm 1975) và nhiều bộ phim sau năm 1975 như: “Cho đến bao giờ”, “Mùa nước nổi”, “Con thú tật nguyền”, “Nơi bình yên chim hót”... Năm 1987, bà Năm Sa Đéc diễn vai bà Hai Lành trong bộ phim “Phù sa”. Sau khi quay xong tại huyện Lai Vung, (Đồng Tháp), trên đường về, bà có ý định ghé thăm quê nhà Sa Đéc, nhưng không thành do tài xế quên cho xe chạy tới phà Mỹ Thuận. Không ngờ, về Sài Gòn khoảng một năm sau, bà lâm bệnh đột ngột và qua đời vào ngày mùng 8 tháng chạp năm Đinh Mão. Thi hài của nữ nghệ sĩ tài hoa đã được chôn cất và con, cháu đưa về an táng tại nơi mà bà đã được sinh ra hơn 80 năm trước.

Bà Năm Sa Đéc tên thật là Nguyễn Kim Chung. Vào những năm cuối thập niên 40 của thế kỷ XX, lúc bà Năm mới về chung sống với người chồng Vương Hồng Sển, do vóc dáng nhỏ nhắn, xinh đẹp nên cụ Vương thường gọi vợ là “cô Năm Nhỏ”. Lúc bấy giờ, khi “cô Năm Nhỏ” Kim Chung đi hát diễn cùng trong một gánh hát nọ lại có một cô đào Năm Nhỏ khác (quê ở Cần Thơ) cũng nổi tiếng trên lĩnh vực nghệ thuật sân khấu cải lương. Để phân biệt hai người với nhau, nhiều nghệ sĩ trong

Mộ phần nữ nghệ sĩ Nguyễn Kim Chung tại ấp Đông, Sa Đéc

► đoàn hát gọi cô Năm Nhỏ Kim Chung bằng danh xưng cô Năm Sa Đéc hay bà Năm Sa Đéc. Từ đó, nghệ danh cô Năm Sa Đéc hay bà Năm Sa Đéc vang danh cho tới ngày nay.

Về cái gọi là “hủ tiếu Bà Năm Sa Đéc” từng nổi tiếng trên đất Sài Gòn, theo anh Thái Thanh Sang, cháu ruột của bà Năm thì: bản thân bà Năm Sa Đéc và các con, cháu của bà từ xưa tới nay không có một ai từng hành nghề mua bán hủ tiếu hay sản xuất bánh hủ tiếu ở bất kỳ nơi đâu. Cái tên “hủ tiếu Bà Năm Sa Đéc” xuất hiện vào khoảng năm 1973. Một người con trai thứ ba của người yêu cũ hồi còn trẻ của bà Năm Sa Đéc (quê ở vùng Mỹ Tho, Tiền Giang ngày nay) có mở một quán bán hủ tiếu tại Sài Gòn. Do hiểu biết, yêu thương mối dây thân tình, trù ối của cha mình, cùng lòng ái mộ tài danh nghệ thuật của bà Năm Sa Đéc nên người này đã xin bà làm con nuôi, rồi xin lấy nghệ danh của bà đặt tên cho quán hủ tiếu của mình. Nhờ tài nghệ chế biến tô hủ tiếu thơm, ngon, hợp khẩu vị với thực khách nên quán “hủ tiếu Bà Năm Sa Đéc” thu hút được nhiều người rủ nhau đến thưởng thức món ẩm thực

độc đáo này. Từ đó, thương hiệu “hủ tiếu Bà Năm Sa Đéc” vang xa. Sau ngày thống nhất Tổ quốc (30-4-1975), quán “hủ tiếu Bà Năm Sa Đéc” còn bán một thời gian mới đổi chủ. Hiện, chủ quán “hủ tiếu Bà Năm Sa Đéc” ngày nào (con nuôi của bà) định cư ở Thụy Điển và vẫn giữ thương hiệu “Bà Năm Sa Đéc”, vẫn bán hủ tiếu như xưa. Trong quán có treo hình Bà Năm Sa Đéc tại một nơi rất trang trọng để tỏ lòng tưởng niệm, yêu thương và ái mộ.

Nói về hủ tiếu Sa Đéc, nhà thơ Trần Minh Tạo chia sẻ: Hủ tiếu Sa Đéc nổi danh xưa nay là nổi danh về “sợi bánh hủ tiếu” được làm ra từ nguyên liệu bột gạo mới của làng nghề làm bột trứ danh Tân Phú Đông (Sa Đéc). Qua bàn tay chế biến của những người thợ lành nghề đã cho ra sản phẩm sợi bánh hủ tiếu đặc trưng của làng bột Sa Đéc mà không lẫn lộn với hủ tiếu sản xuất nơi khác. Sợi bánh hủ tiếu Sa Đéc khi chế biến thành tô hủ tiếu, người sành điệu về ẩm thực thưởng thức thấy rất ngon miệng. Bởi, sợi bánh mềm, không bở và không dai, vị bánh không chua và không mặn, hương bánh phảng

phất mùi thơm của bột gạo... không phải ngẫu nhiên, hủ tiếu Sa Đéc vang tiếng khắp nơi. Vì mến mộ tài năng, đức hạnh của bà Năm Sa Đéc nên gần đây có người mở quán hủ tiếu hay lò sản xuất sợi bánh hủ tiếu cũng “mượn” danh người nghệ sĩ năm xưa làm bằng hiệu cho cơ sở kinh doanh, sản xuất của mình như: quán “hủ tiếu Bà Năm Sa Đéc”, lò “hủ tiếu Bà Năm Sa Đéc”, Công ty TNHH Thực phẩm bánh phở, hủ tiếu Bà Năm Sa Đéc...

Anh Thái Thanh Sang tâm sự: Các con cháu của bà Năm Sa Đéc ngày nay không có ai nối nghiệp bà. Con riêng của bà Năm Sa Đéc là cậu Nguyễn Ngọc Đặng lập gia đình và có 3 người con. Ngày 4-7-2005, cậu Đặng tạ thế sau cơn bạo bệnh, hưởng thọ 67 tuổi, thi hài được đưa về an táng bên cạnh mộ bà Năm Sa Đéc. Vợ và các con của cậu Hai Đặng hiện đang sinh sống và làm việc tại thành phố Hồ Chí Minh. Hằng năm, vợ và các con của cậu Hai Đặng vẫn về Sa Đéc cúng viếng, giỗ kỵ và thăm mộ hai mẹ con bà Năm.

Căn nhà to rộng, cổ kính với 3 gian, 2 chái bát dền trên một khu đất rộng cạnh bên con đường nhỏ Cái Bè - Cai Khoa của ông Cả Tam không còn, do giặc Tây đốt rụi hồi năm 1954. Hiện nay, mảnh đất hương hỏa rộng hơn 5 công đất này đã được gia đình anh Thái Thanh Sang cất nhà, lập vườn trồng Xoài Cát Hòa Lộc và lo hương khói cho bà Năm Sa Đéc, cậu hai Đặng cùng các thành viên trong dòng tộc đang “an nghỉ” nơi đây.

Suốt cả một đời hơn 80 năm tại thế, bà Năm Sa Đéc đã sống và cống hiến hết mình cho nghệ thuật. Nhắc đến bà, người dân Sa Đéc và Đồng Tháp rất tự hào và vinh dự, vì bà đã góp phần làm rạng danh quê hương, một thời đóng góp công sức, tài năng để xây dựng nền nghệ thuật sân khấu, cải lương, kịch nói và điện ảnh nước nhà. ■